

Foto: Ilf Jacobs

Vuursalamander (*Salamandra salamandra*)

Salamanders staan bekend als echte waterbeesten. Maar dat is buiten de Vuursalamander gerekend. Vuursalamanders zijn uitgesproken landdieren. Enkel larven leven in het water. Deze soort heeft het vooral voor oude, vochtige eiken- en beukenbossen. We werpen een blik op de enige landsalamander van België.

Tropische kleuren

Op het eerste gezicht lijkt de soort meer gemeen te hebben met tropische pijlgifkikkers dan met West-Europese amfibieën. Met zijn opmerkelijke zwart-gele kleuren is de Vuursalamander een exotisch aandoend buitenbeentje. Dat die felle kleuren waarschuwend bedoeld zijn, verrast je wellicht niet. De Vuursalamander heeft net achter de ogen en op de rug een hele resem gifklieren. Predatoren, zoals de Egel, zullen dan ook twee keer nadenken vooraleer ze een Vuursalamander naar binnen spelen. Het gif kan wel tot twee meter ver gespoten worden! Voor de mens is het diertje echter ongevaarlijk, al kan het gif lichte huid- en oogirritaties veroorzaken.

Water en vuur

De naam Vuursalamander verwijst niet naar giftige kleuren. Oranjerood is de Vuursalamander immers bijna nooit. Meestal is hij gewoon zwart en geel. Volgens de literatuur gaat de naam van deze landsalamander terug naar een eeuwenoud bijgeloof. Vroeger dacht men immers dat salamanders uit vuur ontstonden. Leonardo da Vinci (1452-1519) beweerde zelfs dat sala-

manders leefden van vuur en er constant hun huid in hernieuwden. Ook volgens Paracelsus (1493-1541) was de salamander onlosmakelijk met vuur verbonden. Mogelijk is die misvatting gebaseerd op het feit dat salamanders tussen kachelhout overwinterden en zo wel eens binnenshuis, tot in de haard, verzeild geraakten. Intussen weten we wel beter.

Vrouwtjes Vuursalamander zetten in het voorjaar larven af in poeltjes en bronbeekjes in oude loofbossen. Dat doen ze door enkel met het achterlijf het water in te kruipen. Vuursalamanders zijn dus levendbarend, en ook dat onderscheidt hen van de andere salamandersoorten in Vlaanderen. De larven van Vuursalamanders leven vooral van vlokreeftjes en andere waterbeestjes.

Dood hout

Dood hout brengt leven in het bos. Meestal wordt dan gedacht aan spechten of paddenstoelen die beide afhankelijk zijn van dood, rottend hout, stand of liggend. Maar ook de Vuursalamander is dat in hoge mate. Volwassen salamanders verschuilen zich namelijk onder dode stammen, houtblokken, etc. Dat doen ze niet alleen in de winter, maar eigenlijk het hele jaar door. Vooral op vochtige nachten trekken ze eropuit om op zoek te gaan naar kleine ongewervelden. In Oost-Vlaanderen werd vastgesteld dat eenzelfde Vuursalamander in 11 achtereenvolgende jaren onder dezelfde boomstronk werd aangetroffen. Vuursalamanders zijn dus niet alleen honkvast, ze worden bo-

vendien ook erg oud. In gevangenschap zouden ze wel 50 worden, al ligt de leeftijd in de vrije natuur wel een pak lager. Toch is een leeftijd van 20 jaar niet uitzonderlijk!

Vingerafdruk

Die leeftijd van zo'n beestje valt te achterhalen omdat Vuursalamanders individueel herkenbaar zijn en individuen dus in het veld op te volgen zijn. Niet door hun vingerafdrukken te nemen, wel door nauwkeurig te kijken naar het gele vlekken- en strepenpatroon. Dat verschilt van individu tot individu, althans bij volwassen exemplaren. Larven zijn nagenoeg ongevlekt en de eerste twee tot drie jaar kan het kleurenpatroon licht wijzigen.

Bedreigde pracht

De soort is knap zeldzaam. Vuursalamanders komen bijna alleen in de Leemstreek voor. En ook daar moet hij het hebben van grote, gevarieerde maar vooral oude boscomplexen. Hoe ouder, hoe beter! Het zwaartepunt van het verspreidingsgebied in Vlaanderen ligt in de Vlaamse Ardennen. Overigens is de Vuursalamander bij uitstek een Oost-Vlaamse soort, aangezien 70% van de vindplaatsen in die provincie gelegen is. Op heel wat plaatsen is de Vuursalamander echter verdwenen. Reden: ontbreken of verdwijnen van geschikte voortplantingsplaatsen. De waterkwaliteit van heel wat beken voldoet niet meer, voortplantingspoelen worden gedempt of vallen droog. Maar ook de kwaliteit van het landbiotoop gaat op heel wat plaatsen achteruit. Gemengde oude loofbossen worden geveld of omgezet naar monoculturen van populier. Dood hout wordt opgeruimd. En

grote boscomplexen raken versnipperd door een almaar dichter wegenet, waardoor Vuursalamanders meer en meer onder de wielen belanden. Het soortbeschermingsplan dat Natuurpunt Studie opmaakte, is een stap in de goede richting om deze soort van de Rode Lijst te halen!

Auteur:

Wim Veraghtert, educatief medewerker Natuurpunt Educatie met medewerking van Dominique Verbelen, medewerker Natuurpunt Studie.

Website:

<http://www.hylawerkgroep.be/index.php?id=97>

Het soortbeschermingsplan voor de Vuursalamander in Oost-Vlaanderen kan gedownload worden op de website van Natuurpunt:

http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/natuurstudie/documenten/pag_699_eindrapport_soortbeschermingsplan_vuursalamander_oostvlaanderen_2008_klein.pdf